

VIHDIN KUNTA

Laajat yhtenäiset metsä- ja peltoalueet

Raportti

(Valokuva: FCG 2012)

Stark Ella

20.6.2019

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	1
2	Tausta.....	1
3	Menetelmät.....	2
4	Laajat yhtenäiset metsäalueet.....	3
5	Laajat yhtenäiset peltoalueet.....	7
6	Johtopäätökset.....	9
7	Lähteet.....	10

20.6.2019

Laajat yhtenäiset metsä- ja peltoalueet

1 Johdanto

Vihdin kunta selvittää strategisen yleiskaavatyön tueksi laajojen metsä- ja peltoalueiden sijainnin. Vihdin strategisessa yleiskaavassa tulisi esittää laajat yhtenäiset pelto- ja metsäalueet, jotka olisi tarkoitus säilyttää maa- ja metsätalouskäytössä. Laajaoja yhtenäisiä metsä- ja peltoalueita on hyvä varjella myös kulttuurimaiseman, luonnon monimuotoisuuteen kannalta sekä toisaalta haja-asutusrakentamisen ohjauksen takia.

Työtä on ohjannut yleiskaavasuunnittelija Jani Arponen Vihdin kunnalta ja selvityksen ovat tehneet FCG suunnittelu ja tekniikka Oy:stä Jan Tvrdy ja Ella Stark.

2 Tausta

Työssä käytetään seuraavaa määritelmää laajasta, yhtenäisestä alueesta: "Metsä- ja peltoalue, joka on säilynyt pinta-alaltaan muihin metsä- ja peltoalueisiin verrattuna laaja-alaisena ja kokonaan tai lähes pirstoutumattomana". Luonnonympäristö on usein käsitetty rakentamisen resurssina vailla omaa itseisarvoa. Uuden maa-alan ottaminen rakennuskäyttöön vähentää luonnonalueiden arvoa, pirstoo lajien elinalueita ja saattaa katkaista tärkeitä yhteyksiä väljemmille luontoalueille.

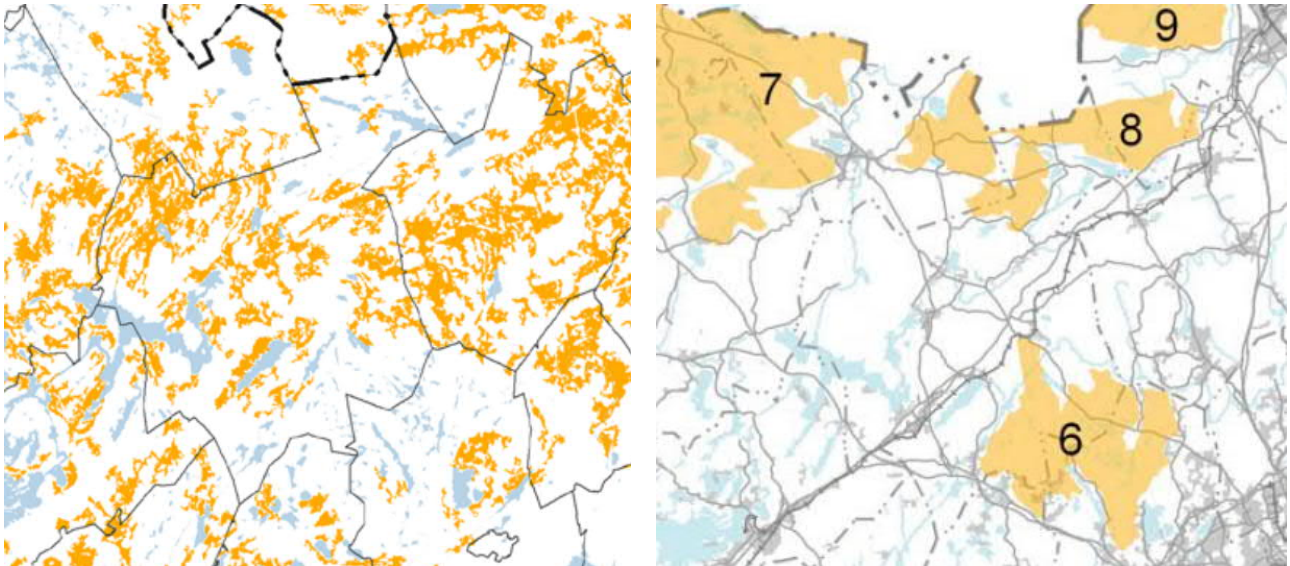
Uudenmaan laajat metsäalueet (kuva 1) on selvitetty Uudenmaan maakuntakaavan yhteydessä selvityksessä "Laajat yhtenäiset metsäalueet ekologisen verkoston osana Uudellamaalla" (Uudenmaan liitto 2007). Julkaisussa todetaan että:

- Uudenmaan alueella merkittävin taajamarakenteen kasvu tapahtuu pääradan varressa ja liikenneväylien suuntaisesti. Luonnonalueiden osuus maa-alasta vähenee ja jäljelle jäävät luonnonalueet pirstoutuvat yhä pienemmiksi alueiksi. Metsien pirstoutumiskehitys on voimakasta. Taajamien reuna-alueiden maaseutu- ja metsäalueiden rakentaminen lisää paineita luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle.
- Rakentaminen aiheuttaa luonnonalueille myös välillisiä vaikutuksia. Taajamatoiminnot siirtävät reunavyöhykevaikutusta edelleen kulttuuri- tai luonnonalueille. Pellot ja metsät muuttuvat rakennusalueiksi ja asutuksen vaikutukset kohdistuvat elävään luontoon muutaman sadan metrin säteelle asutuksesta.
- Nykyisestä taajamarakenteesta erillään oleva yhdyskuntarakenteen hajautuminen johtaa luonnonympäristön häviämiseen.
- Laajojen yhtenäisten metsäalueiden avulla voidaan ylläpitää kaikkien lajien monimuotoisuutta, ei pelkästään harvinaisten, uhanalaisten tai sellaisten lajien, joiden ekologia tunnetaan paremmin kuin muiden. Luonnon monimuotoisuutta edistetään ja metsäluonnon hyvinvointia ylläpidetään säilyttämällä laajoja metsäalueita ja estämällä niiden pirstoutuminen muun maankäytön vuoksi.

Maatalouden kannalta hyvät ja yhtenäiset peltoalueet (kuva 1) Uudellamaalla on selvitetty Uudenmaan liiton toimesta (Uudenmaan liitto 2011). Laajojen yhtenäisten pelto alueiden osalta voidaan todeta:

20.6.2019

- Taajama- ja kylärakenteen kasvu ja rakentaminen ohjataan usein pelto-alueisiin. Peltoalueisiin kohdistuvat rakentamispaineet ovat yleensä suurimpia taajamien läheisillä alueilla. Maan arvonnousu viljelysmaan muuttuessa rakennusmaaksi myös houkuttelee maanomistajia peltojen rakentamiseen (Uudenmaan liitto 2011). Näin yhtenäisten peltoalueiden pinta-ala pienenee ja tämä vaikuttaa maatalouden tehokkuuteen.
- Jos viljeltävä peltoala ei ole tarpeeksi laaja tai jos liikkuminen peltoalojen välillä on vaikeaa, viljely hankaloituu ja kallistuu.
- Laajat yhtenäiset peltoalueet ovat tärkeä maiseman ja paikallisen identiteetin kannalta. Rakentaminen peltoalueille vaikuttaa esimerkiksi avoimiin näkymyyn ja maisemakuvaan.

Kuva 1. Vasemmalla maatalouden kannalta hyvät ja yhtenäiset peltoalueet (Uudenmaan liitto 2011) sekä oikealla laajat yhtenäiset metsäalueet (nro. 8 Vihtijärven ympäristö ja nro. 6 Nuuskio) Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksessä (Uudenmaan liitto 2007).

3 Menetelmät

Selvitys on tehty paikkatietomenetelmien avulla Esrin ArcMap ohjelmalla. Aineistona on käytetty Suomen ympäristökeskuksen Corine 2018 maanpeitetietoja, josta on valittu erilaiset metsäalueet: sekametsät kalliomaalla, sekametsät turvemaalla, sekametsät kivennäismaalla, havumetsät kalliomaalla, havumetsät turvemaalla, havumetsät kivennäismaalla, lehtimetsät turvemaalla ja lehtimetsät kivennäismaalla sekä harvapuustoiset alueet.

Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta on otettu analyysiin peltoalueet. Peltoalueiden ajantasaisuus tarkistettiin peltolohkorekisten avulla. Peltojen lohkot yhdistettiin maiseman kannalta tarkemmin kokonaisuuksin, jotka muodostavat laajat yhtenäiset peltoalueet. Oletuksena on, että alueella muodostuvat avoimet näkymät, yksityiset ja alemman luokan tiet sekä ojat ja pienet joet eivät vaikuta pirstoutumiseen.

20.6.2019

Pirstoutumisen kannalta otettiin vaikuttaviksi tekijöiksi:

- teiden seuraavat toiminnalliset luokat (Digiroad 2019 aineiston pohjalta): 1 Seudullinen pääkatu / valtatie, 2 Seudullinen pääkatu / kantatie, 3 Alueellinen pääkatu / seututie, 4 Kokoojakatu / yhdystie,
- sähköjohdot (Maanmittauslaitoksen maastotietokanta),
- rautatiet (Maanmittauslaitoksen maastotietokanta).

Kuva 2. Esimerkkikuva pirstoutuneesta maisemasta Otalammen alueella. (Valokuva: Vihdin kunta 2009)

4 Laajat yhtenäiset metsäalueet

Paikkatietopohjaisten tarkastelun pohjalla tunnistettiin Vihdin kunnan yhtenäiset metsäalueet. Kartalla (kuva 4) näkyviä laajoja yhtenäisiä vähintään 500 hehtaarin metsäalueita Vihdissä on kolmesta, joista viisi ovat yli 1 000 hehtaarin suuruisia. Laajojen metsäalueiden lisäksi Vihdissä on korkeintaan 500 hehtaarin metsäalueita 626 kappaletta. Merkittävimmät laajat yhtenäiset metsäalueet ovat:

- Vihdin eteläosassa sijaitseva Nuksio (4 445 ha), tunnistettu myös Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksessä. Monipuolinen, yhtenäinen, pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteen läheisyydessä oleva pinta-alaltaan suuri, kallio-, metsä- järvi- ja suoalue. Topografialtaan monipuolinen ja mosaiikkimainen. Eläinlajistoon kuuluu runsaasti harvinaisia ja uhanalaisia lajeja, aarnimetsien ja erämaiden lajeja. Runsaasta ulkoilu- ja virkistyskäytöstä huolimatta tavanomaisten luonnoneläintenkin määrä on suuri.
- Kolimäki-Hiidenveesi (1 857 ha),
- Hiidenvedenjärven pohjoispuolella Ruskela-Kuinkunlääni (1 500 ha),
- Salmijärven itä- ja eteläpuolella Kuutoilanmäki-Sipilänmäki-Lehtaronmäki (1 222 ha),

20.6.2019

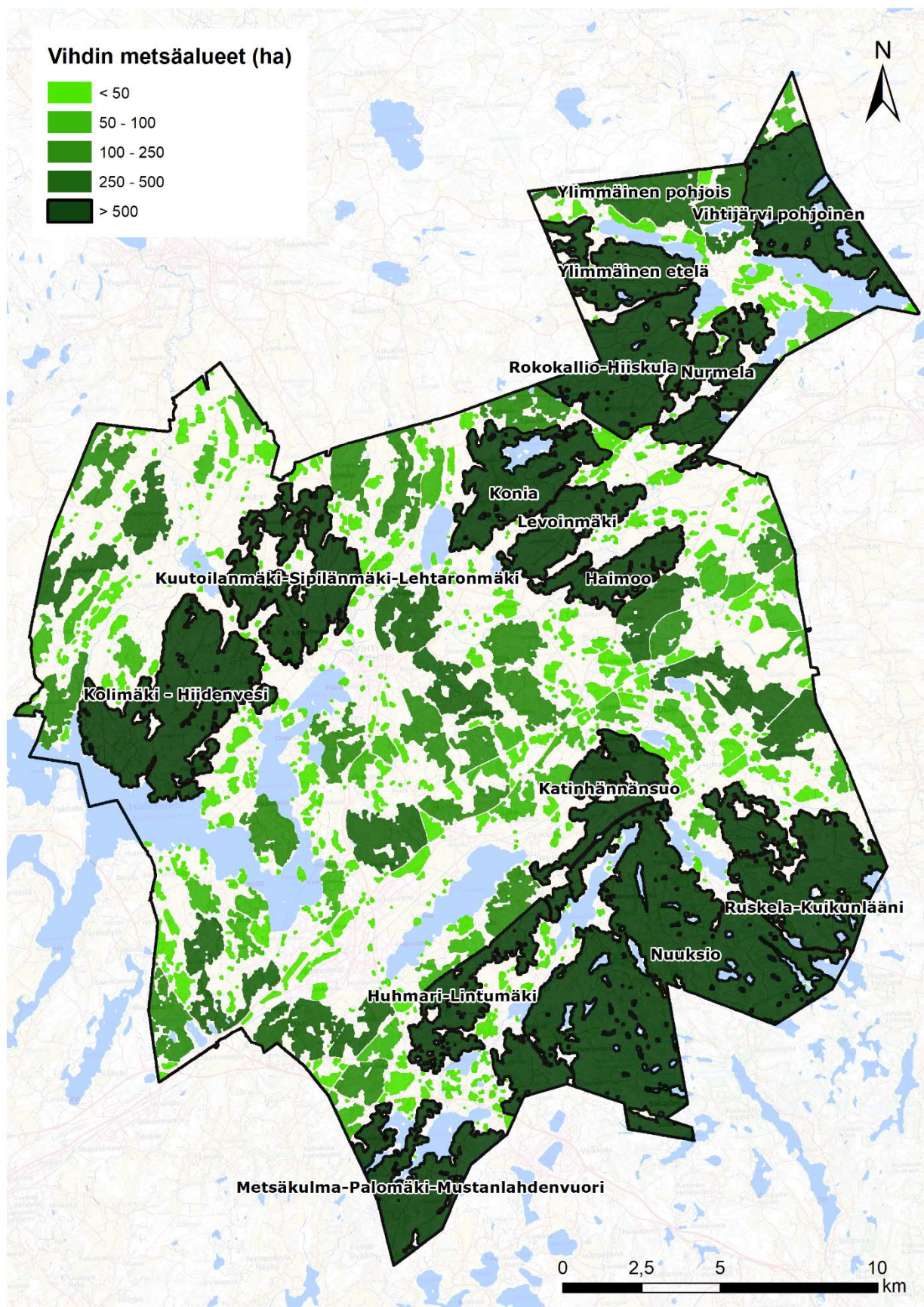
- Rokokallio-Hiiskula (1 197 ha) Vihtijärvellä, tunnistettu myös Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksessä,
- Vihtijärvi pohjoinen (1 163 ha) Vihtijärven pohjoispuolella, tunnistettu myös Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksessä,
- Metsäkulma-Palomäki-Mustalahdenvuori (938 ha),
- Konia (932 ha),
- Nurmela (759 ha),
- Huhmari-Lintumäki (686 ha),
- Ylimmäinen etelä (685 ha), tunnistettu myös Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksessä,
- Katinhännänsuo (651 ha),
- Levoinmäki (577 ha),
- Haimoo (502 ha).

Lähes 500 ha kokoinen Ylimmäinen pohjois (485 ha) sijaitsee Vihtijärvellä. Alue on merkittävä koska on osana laajaa yhtenäistä metsäaluetta Lopen kunnan alueella. Samalla myös Vihdin eteläosassa sijaitseva Vihdin metsäalueista selvästi suurin Nuuksion metsäalue sekä Ruskela-Kuinkunlääni, Rokokallio-Hiiskula, Vihtijärvi pohjoinen, Metsäkulma-Palomäki-Mustalahdenvuori, Nurmela ja Ylimmäinen etelä ovat osa isompaa Vihdin kunnan rajan ylittävää yli 500 hehtaarin kokonaisuutta. Kolimäki-Hiidenvesi, Kuutoilanmäki-Sipilänmäki-Lehtaronmäki, Konia, Huhmari-Lintumäki, Katinhännänsuo, Levoinmäki ja Haimoo sijaitsevat kokonaan Vihdin kunnan alueella.

Kuva 3. Otalammen eteläpuolella sijaitseva Katinhännänsuon laaja yhtenäinen metsäalue (651 ha). (Valokuva: Vihdin kunta 2009)

20.6.2019

Kuva 4. Vihdin laajat yhtenäiset metsäalueet.

20.6.2019

Laajat yhtenäiset metsäalueet ovat tärkeitä metsätalouden näkökulmasta sekä erityisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta. Esimerkiksi luonnonsuojelualueet nostavat merkittävästi yhtenäisten metsäalueiden arvoa:

- Nuuksio, Kuutoilanmäki-Sipilänmäki-Lehtaronmäki sekä Ylimmäinen etelä sijaitsevat Natura 2000 –suojelualueella.
- Suurin Vihdissä sijaitseva valtion luonnonsuojelualue, Nuuksion kansallispuisto, sijaitsee Vihdin eteläosassa peittäen suurimaan osan Vihdin suurimmasta yhtenäisestä metsäalueesta, Nuuksiosta. Toinen Vihdissä sijaitseva valtion omistama Konianvuoren luonnonsuojelualue sijaitsee yli 500 hehtaarin laajuisella Konian metsäalueella.
- Suurin yksityinen luonnonsuojelualue Vanjärvi sijaitsee Vihdin keskustasta luoteeseen suuren Kuutoilanmäki-Sipilänmäki-Lehtaronmäen metsäalueen länsipuolella peittäen Vanjärven. Yksityisillä mailla sijaitseva Konianrauhan luonnonsuojelualue sijaitsee Averiajärven koillispuolella, yli 500 ha Konian metsäalueen päällä. Yksi suurimmista, yksityisellä maalla sijaitseva Julinin metsä –luonnonsuojelualue sijaitsee Hiidenveden lounaispuolella, kahden yli 50 hehtaarin kokoisen metsäalueen päällä.

Kuva 5. Laaja yhtenäinen metsäalue Rokokallio-Hiiskula (1197 ha). Rokokallio on myös arvokas kallioalue ja suosittu virkistyskohde (Valokuva: FCG 2012).

20.6.2019

5 Laajat yhtenäiset peltoalueet

Peltomaalla voi olla arvoa maataloustuotannolle, huoltovarmuudelle, luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle sekä jossain määrin myös virkistyskäytölle. Selvityksen perusteella laajimpia yhtenäisiä yli 200 hehtaarin peltoalueita (kuva 7) on Vihdin alueella kuusi:

- Vanjärvi läntinen (412 ha) länsi-Vihdissä.
- Itä-Vihdissä sijaitseva Gästerby-Vesterkulla-Reunala (357 ha) joka ulottuu osittain Nurmijärven puolelle.
- Vanjärvi pohjoinen (227 ha), peltoalue Vihdin pohjoisosassa, joka ulottuu hieman Karkkilan puolelle.
- Marjomäki-Nummenpää-Sänjämäki (200 ha).
- Lauri (245 ha), Itä-Vihdissä sijaitseva Laurin peltoalue jatkuu myös Nurmijärven puolelle.
- Vanjärvi koillinen (213 ha), joka sijaitsee Vihdin pohjoispuolella ja kokonaan Vihdin alueella.

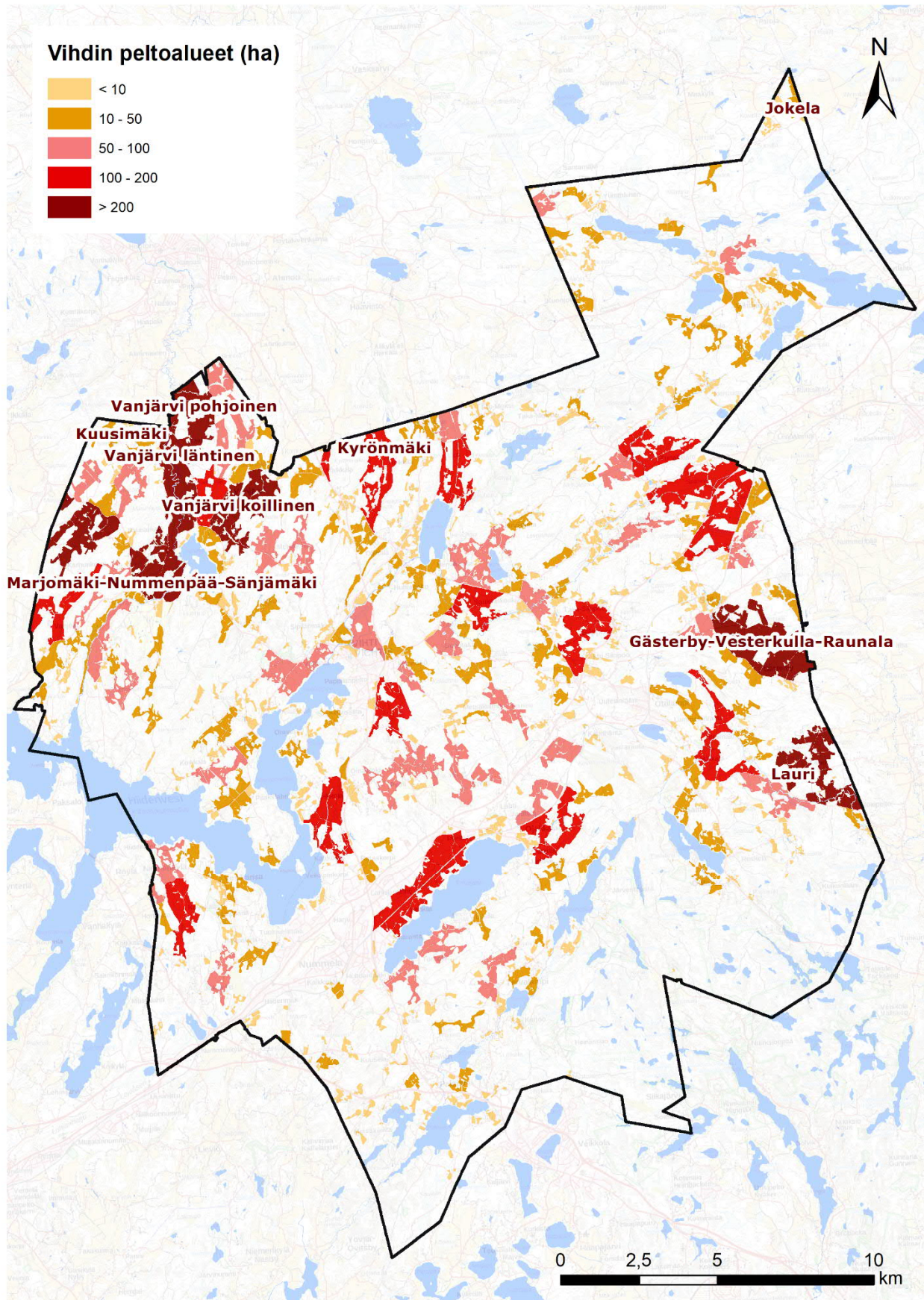
Näiden lisäksi on syytä ottaa huomioon:

- Pohjois-Vihdissä sijaitseva Kyrönmäki (176 ha), joka jatkuu myös Karkkilan puolelle.
- Jokelan peltoalueesta (32 ha) vain pieni osa on koillisessa Vihdissä ja suurin osa Hyvinkään puolella.
- Kuusimäki (9 ha) sijaitsee Luoteis-Vihdissä, tosin suurimmaksi osaksi Lohjan puolella (yht. yli 200 ha).

Kuva 6. Vihtijärven keskustan pohjoispuolella avautuvat näkymät yli 100 ha kokoiseen peltoalueeseen. (Valokuva: FCG 2012)

20.6.2019

Kuva 7. Vihdin kunnan alueella sijaitsevat peltoalueet. Kuusimäki ja Jokela kuuluvat yli 200 ha peltokokonaisuuksiin Vihdin kunnan alueen ulkopuolella.

20.6.2019

6 Johtopäätökset

Selvitys toimii Vihdin kunnan strategisen yleiskaavoituksen työvälineenä. Selvityksestä saadaan kunnalle tarvittava tietopohja, jotta voidaan maisema-, luonto- sekä metsä- ja maatalouden näkökulman osalta vastata valtakunnalliseen alueidenkäyttötavoitteeseen (VAT), jonka mukaan ilman erityisiä perusteita ei yhtenäisiä metsä- ja peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön.

Vihdin kunnan sekä naapurikuntien ekologisen verkoston tehtävä on ylläpitää ja lisätä luonnon monimuotoisuutta sekä edistää eliölajien liikkumista ja levittäytymistä luontoalueilta toisille ja varmistaa luonnon ekologinen toiminta. Laajat yhtenäiset metsäalueet ovat paikallisen sekä maakunnallisen ekologisen verkoston osia. Ne turvaavat metsätalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset säilyttäen maakunnan metsäpotentiaalia.

Hyviä ja yhtenäisiä metsä- ja peltoalueita turvaa parhaiten yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja hallittu laajentaminen sekä hajarakentamisen rajoittaminen. Pelloille rakentamisen tarvetta on syytä suhteuttaa muun muassa pellon laatuun rakennuspaikkana, ruokaturvaan sekä ravinteiden kiertoon. Metsien eliölajeja ja niiden monimuotoisuutta edistetään säilyttämällä riittävästi suojelualueita ja käsittelemällä talousmetsiä siten, että niiden biologinen monimuotoisuus säilyy. Jatkossa tavoitteena on paremmin huomioida metsä- ja peltoalueiden tuotannollinen arvo ja muut arvot (maisema-, luonto-), esimerkiksi perusteltujen ratkaisujen avulla strategisessa yleiskaavassa.

20.6.2019

7 Lähteet

Maanmittauslaitos (2019). Maastotietokanta.

<<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>>

Suomen ympäristökeskus (2019). Ladattavat paikkatietoaineistot. Corine 2018.

<https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot>

Suomen ympäristökeskus (2019). Ladattavat paikkatietoaineistot. Natura 2000 – alueet. <https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot>

Suomen ympäristökeskus (2019). Ladattavat paikkatietoaineistot.

Luonnonsuojelualueet: valtion omistamat. <https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot#S>

Suomen ympäristökeskus (2019). Ladattavat paikkatietoaineistot.

Luonnonsuojelualueet: yksityisten mailla. <https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot#S>

Uudenmaan liitto (2011). Maatalouden kannalta hyvät ja yhtenäiset peltoalueet Uudellamaalla. Uudenmaan liiton julkaisuja E 115 – 2011.

Uudenmaan liitto (2007). Laajat yhtenäiset metsäalueet ekologisen verkoston osana Uudellamaalla. Uudenmaan 1. vaihemaakuntakaavan selvityksiä. Uudenmaan liiton julkaisuja E 87 – 2007.

Väylävirasto (2019). Digiroad-aineisto.

<<https://vayla.fi/avoindata/digiroad#.XQstOOj7QuU>>